

ABONAMENTUL:
Pe un an . 28.— Cor.
Pe jumătate an 14.— „
Pe 3 luni . . . 7.— „
Pe o lună . . . 2.40 „
Pentru România și
străinătate:
Pe un an . . 40.— franci.
Telefon
pentru oraș și interurban
Nr. 750.

ROMÂNUL

REDACTIA
și ADMINISTRATIA
Strada Zrinyi Nr. 1/a

INSERTIUNILE
se primesc la admii-
strație.

Mulțumite publice și Loc
deschis costă șirul 20 fil.
Manuscrisurile nu se in-
napoiază.

Ce înseamnă pacea?

Arad, 29 Octomvrie.

Date obolum Belisario. Suntem în toiul luptei, războiul cel mai bestial al tuturor veacurilor își arată capul de hidră — și totuși, poate în suietul mulțimei mai tare decât a singularilor, ramura de măslin din muntele Getseman își desfășoară puterea magică. Vino înapoi porumbel cu cioc roșu, ce-ți scalzi nevinovata făptură în lacul lacrimilor: vino pace, căreia Englezul îi zice: peace, Francezul: paix, Germanul: Friede... Vino înapoi, stea magică între stelele lui sfântul Elmo, care ai cârmuit spre bunătate pe Luther și Erasm, vino, tu melodie eternă, ce ai amăgit pe sfântul Francisc ca să cânte sonete unui crin! Pax vobiscum! Pax, spunea Latinul, când își înfișe lancia în coastele dușmanului și acesta, cu ochii tulburi, cerea iertare. „Friede”, a spus Wothan, după ce a văzut soarele și Niebelungul își instruna lira amorfă ca să laude pe Dumnezeu. „Peace”, a spus Wellington, după ce curățise alvia Tamisiei de noroiul războiului... Și o vor spune-o: Germania, John Bull și Marianne la fel, și Boje Tar, va trebui să iscălească hârțile, pe cari vor scrie cifre cabalistice autorii războiului mondial. În sufletul fiecăruia se trezește conștiința, doar să ne aducem aminte, de câte ori am tremurat de bucurie auzind unele „svonuri” de pace. Înainte cu câteva luni se vorbea de misiunea apostolică a Papei dela Roma. Dar misionarul înzadar ar fi încercat să pue în teacă sabia lui Marte. A venit apoi Wilson. În numele democrației pretindea Europa ca președintele U. St. A.,

personificatorul lui Uncle Sam, să apuce drapelul alb și să acopere cu el pe John Bull, Germania și Marianne. Dar „democrația” s'a compromis și de astădată. Pentru America sfârșitul războiului ar fi însemnat deruta fabricelor de muniții și Uncle Sam a spus: faceți pentru Dumnezeu pace, dar comandați muniții. S'a vorbit apoi stăruitor despre pacea separată dintre Ruși-Germani, Austro-Ungari-Sârbi, Francezi-Germani. S'a făcut mare tărăboi în jurul călătoriei unui principe german la Petrograd, iar mai în urmă: fanțaii incorigibili, pacifiștii eu vogue, au nutrit speranța că prințul Hohenlohe va lega pacea cu Înțelegera... la Constantinopol. Durere, pacifiștii au rămas și de astădată înșelați în bunele credințe — prințul german s'a dus la Petrograd ca să-și vadă logodnica, țarul a lansat cunoscutul-i manifest către Dumă, Austro-Ungarii au atacat pe Sârbi și Joffre declară unui mare ziar din capitala Franței că până ce militarismul german nu se va sdrobi cu totul și până ce Europa nu va fi emancipată de sub tutela prusianismului barbar, în văile Besancon-ului blestemul nu va înceta și „franzozi”-ul (le francoze...) se va jertfi până la ultima picătură de sânge. Iar ca iluzia pacifiștilor de o apropiată pace să fie frântă pentru lungă vreme, iată apare pe orizont spectrul balcanic, Bulgaria se încinge în războiu cu Serbia, Grecia pare a înota și ea în apele mohorite ale nesiguranței: (that is the question: fieri, non fieri?..). — în România se prepară viitorul, și marile puteri se pregătesc de-a duce lupta la infinit. Regele Angliei lansează deja apel către bărbații din Anglia ca să intre în armată, ceea ce va se zică: în Albion se va introduce reforma militară

de mult așteptată: recrutarea din ordinul parlamentului, — Franței i-au sosit nouile tunuri din America, iar Rusia aprovizionată cu muniții de Japonia ș-a început ofensiva din Volhinia, care promite a fi de lungă durată. Italia secondează acțiunilor aliatelor ei. A intrat în ofensivă, dar fără rezultat până astăzi și conflictul balcanic este strict supus atitudinii Italiei. Indată ce Italia își va debarca trupele în Balcani, pacea dintre Serbia și monarhie nu mai este utopie și interesele Greciei fiind similare cu ale Serbiei, un viitor războiu între Serbia-Grecia și Italia nu intră în domeniul fanteziei.

Firul Ariadnei s'a încurcat... Logica înzadar ar încerca să analizeze psihicul războiului. De ce s'a făcut războiul? Pentru antagonismul mercantilor dintre Anglia și Germania? Pentru câștigarea Dardanelor pe seama Rusiei, ori pentru salvarea liniei germane Constantinopol-Suez? Războiul franco-german este războiu de revanche — dorul etern al Francezilor: a Berlin?, ori se verifică conflictul dintre d. Delcassé și împăratul german, pentru coastele Africii? Este războiul acesta un războiu al ideii panslaviste, a urmării testamentului lui Petru cel Mare, ori o alianță greșit interpretată de Hartwig între Orient și Slavi? Este războiu de cucerire din partea Germanilor în Belgia și Polonia-rusească, ori Germania a vrut să paralizaze Calais-Dower-ul asigurându-și litoralele belgiene?

Un viitor istoric, în urma evenimentelor și în consecința lor, va putea să-și facă judecată precisă asupra acestora. Pentru noi, cari trăim în istoria viitorului nu ne este accesibilă critica vremii. Noi nici nu putem, decât

Adieri.

Neguri albe pun pe văi
Giulgiuri de mătășă,
Codrii cântă, codrii plâng,
Umbre se tot lasă.

Și n'tr'un geam scâldat trumos
In scripuri de rază,
O copilă ca un vis
Cântă și veghiază.

Mări de lacrimi arginții
Ochii ei stărnară
De când dragul i-a plecat
Pentru steag și țară.

A luat într'un amurg
Drumul peste creste
Și de-atăta vreme-acum
Nu-i mai șt de veste...

Sună jalnic, sună rar
Plopii din movilă:
„Înzădar mai stai la geam,
Înzădar copilă...”

„Înzădar...” repetă lung
Plopii din răscruce,
„Noapte bună, dragul tău
E demult sub cruce!”

Budapesta.

T. Murășanu.

Numărul poporal pe 1 an 4 cor.

Literatura și războiul.

Din partea unui cititor, care mă roagă, să poată rămânea anonim, — primesc următoarele reflexii pe cari le public în întregime, cu câteva mici corecții de stil și limbă. Doresc ca în jurul acestui subiect să se pronunțe cititorii noștri inteligenți, promit deci dela început că voi publica în coloanele „Românului” fiecare observație motivată cu inteligență.

Iată scrisoarea:

„Iubite domnule Isac,

Cu mare îndestulare citesc din zi în zi scrisul dtale entuziast și artistic. (Aci autorul scriorii face o serie întreagă de laude, pe cari din motive lesne de înțeles, trebuie să le suprim). Imi vei permite prin urmare, fără să te supăr, să aștern pe hârtie câteva reflexii, cari se încep după citirea articolelor dtale. Într'un foileton dta susțineai că războiul nu poate influența asupra literaturii adevărate și că artistul conștient de chemarea sa nu poate fi acolitul unei coterii politice. Psihicul lumii îl formează disciplina, prin urmare forța evidentă a statului ruinează individualitatea. Teza dtale este maturo, dar tot atunci când aperi individualismul artistic, în o critică recentă ce i-o faci lui Cotruș și pe care mă mir că ai publicat'o, și lui Ciura, spui cu emfază că „scriitorul nu mai prezintă eu-l său și literatura specifică trebuie

să stea în serviciul culturii naționale. Două principii estetice într'o singură formulă nu pot exista, iar ce privește literatura în războiul mondial, deși nu sunt literat de profesie simt că are o singură misiune: a fi literatură. Literatura este numai literatură. Nota patriotică ori modernă se justifică îndată ce literatura produsă înseamnă putere — și talentul adevărat se poate echilibra oricând, față cu oricine și oriunde. Eu nu sunt atât de pesimist ca dta în afirmație, deci nu constat deruta esteticismului și nici învingerea fanatismului față cu idealismul romantic. Omenimea este ne bună, dar are momente clare și atunci realitatea brutală nu se mai confundă cu evlavia ideală a patriotismului grandios. — Pentru noi Transilvănenii, războiul mondial are netăgăduitul rol de a ne fi trezit conștiința națională și văd chiar din scrisul dtale, că dta artistul rafinat și boțezat la Paris începi să simți fiorul doinei și plânsul apelor de munte. Conștiința deșteptată nu înseamnă șovinism, căci naționalismul adevărat nu se bazează pe teroare ci pe o toleranță superioară, chiar de asta cred, că literatură noastră de războiu, dacă cumva vom avea de asta, va însemna un pas înainte către progresul estetic al apusului și o verigă în lanțul umanismului veșnic.

Dorind să public în întregime scrisoarea cititorului cuminte, la cele trei pagini ale scriorii

Numărul poporal pe 1/2, 2 coroane

Prețul unui exemplar 10 fileri.

să ne imaginăm eventualitățile și deci „pacea”, ne poate părea o fantezie reală prin fatalitatea împlinirii... Cum va fi pacea? Și ce va aduce pacea — o întrebare sinonimă celei: cum este moartea? Fiecare dintre noi în conștiința sa poartă dureroasa realitate a morții, cu toții știm că există o moarte, dar ca să ne strămutăm în ea, trebuie să plătim birul unei vieți... Poate pacea, pe care o simțim că există și va fi, dar de prezent este departe ca o pasăre călătoare rătăcită în furtună — va sosi, aducând surprize și eventualități. Poate formele simetrice, învățate pe hărțile școlilor, vor dispărea și contururile precise, ce se numeau „state” se vor micșora ori se vor mări. Vremea țese mereu și țese nu numai giulgiu, dar și mătase de leagăn. Poate „pacea” va pune în mormânt imperialism, autocrații, creduri fantastice. Poate prin „pace” se vor corege atâtea nedreptăți revoltătoare, cu cari s'a atentat împotriva libertății. Poate chiar „pacea” va introduce în state principii egaliste și porți zăvorite cu rugina feudalismului se vor deschide pentru liberalism. Poate țerișoare mici, inconștiente de menirea lor, popoare impilate și trezite la conștiință prin vremea atot-reconstruitoare, vor ocupa de aci încolo rol de frunte în viața celorlalte state și popoare mari.

„Pacea” este marele vrăjitor, care-și prepară uneltele, ca să iluzioneze și să dea tumba rațiunea noastră, și „pacea” din punctul acesta de vedere ne va aduce deruta ori învingerea unei întregi serii de convingeri.

Dureros, foarte dureros este însă, că a vorbi de pace în vremurile actuale ar însemna a patrona idealismul politic. Oricare om cu rațiune pură va trebui să recunoască, că niciodată n'am stat atât de departe de pace, ca în vremea de astăzi. Războiul de acum nu poate avea sfârșit apropiat, pentru că puterile cari sunt concentrate între beligeranți pun stavilă oricărei convingeri bune. Războiul a avut până astăzi peste milioane de victime în morți — și cheltuielile întrec 60 de miliarde de franci. Durează de 15 luni

și poate dura, dacă puterile beligerante vor să-l poarte, până forțele numerice ale materialului de om și armament nu mai pot fi înlocuite. Dar, considerând că în luptă pot fi aduși din întreaga lume 100 de milioane de bărbați și se poate lesne recruta un capital de câteva sute de mii de miliarde de franci — când ar ajunge războiul în faza exhaurirei? Răspunsul: niciodată. Există însă alte motive de ordin politic și moral, cari pot pune capăt măcelului. Un stat îndată ce nu-și mai vede periclitată existența, este dispus ca să trateze de pace. Germania actuală, chiar pentru că până astăzi a ieșit învingătoare — poate oferi,

fără nici un risc pace onestă adversarilor ei. Germania și-a ajuns ținta. Și-a asigurat fruntariile, și-a lărgit zona comercială, a dovedit că nu poate fi învinsă nici pe mare — războiul pentru ea nu mai are importanța dela început. Anglia a dat dovadă că nici ea nu poate fi învinsă, cum nici despre Rusia nu s'a susținut că poate fi definitiv zdrobită. Statele beligerante sunt atât de mari și tari, încât pentru dănele războiului acesta nu are decât însemnătatea unui episod în istoria lor. Alta este însă soarta: statele mici, pe cari războiul mondial le-a nimicit chiar pentru sila, de-a pune în raport sacrificiile posibile ale unui popor mic, cu cheltuielile de bună voie ale unui neam puternic. Anglia și Rusia, Germania, Austro-Ungaria ori Italia pot jertfi din bugetul lor enormele spese ale războiului, căci vor rămânea totdeauna cele ce sunt, cu osebirea poate că va fi între ele introdus *primus inter pares*-ul, dar statele mici, cari s'au târât, ori se târăsc în războiul mondial, dacă nu ating sfera de interese a unei mari puteri, se pot ruina definitiv. „Pacea” pentru acestea nu le va aduce decât o descompunere morală, materială și socială — și înlesnește cu prisosință asimilarea lor pentru totdeauna într'un alt popor, în o altă țară.

simt necesitatea răspunsului, căci este firesc să convingi pe cineva, care are convingere și se poate convinge despre ceva.

Autorul scrisorii mă numește inconsecvent, căci la „începutul războiului”-ui am slăvit individualismul și acum, către „sfârșitul războiului”-ui (hony soit qui mal y pense...) am devenit dușmanul individualismului și cu „brutalitatea evenimentelor” pretind ca să se frângă individualitățile literare și literatura un fel de institut de infirmerii și tot autorul scrisorii se lasă plăcut atins, de schimbarea de front ce am făcut-o. Nu știu, unde am rupt frontul, constat însă, că principiile mele n'au reprezentat niciodată atașarea mea de coteriile literare, cari reprezintă „modernismul”. Ferească Dumnezeu că vre-odată în viață să mă fi aliat de activitatea acelor, cari își spuneau că sunt „simboliști” și „moderniști” pentru că poartă păr lung și beau absint. Am fost totdeauna solitar și am rămas credincios principiilor estetice, pe cari le simt și astăzi în toată întregime, deci naționalismul ce mă conduce astăzi, nu poate însemna decât o convingere reală a progresului.

Literatura nu este cameră, pe care o poate închiria fiecine și pe care o poți împodobi oricum. În actualul războiu ne convingem din zi în zi că logica veșniciei există de fapt în evenimentele brutale și că idealul estetic al unui neam îl face un războiu, în care neamul ia parte cu suma efortului intelectual și material. Ar fi oportun, ca Maeterlinck poetul belgian, acum, când țara lui nu mai există să sicăiască

egoismul și să publice sonete indispușe ori veșele despre cutare contesă? Ar fi posibil ca poezii unui popor, ce-și jertfește forțele morale și materiale pe câmpul de războiu, să cânte și să proslăvească „eu”-l lor și să uite de suferința maseilor? Ce viitor ar aștepta literatura nu: disprețul? Și aflase-va istorie care să poată scuza o conduită atât de deestabilă a reprezentanților gândirii naționale?

Cu întreaga convingere susțin, că idealul primează forța. Îndeosebi noi scriitorii români din Ungaria și Transilvania, avem îndoită datorie de a suspenda pe durata războiului principiile egocentrice și de a ne pune puterile în ajutorul cauzei naționale.

Vinovați, foarte vinovați sunt aceia, cari s'ascund în tăcere și lasă mai bine să ruginească condeiul lor, decât să-l pue în serviciul cauzei naționale. Domnii aceștia, cari se fudulesc mereu cu „individualitate” de fapt sunt retrograzi și ipocriți, căci își scuza neputința cu tăcerea și apucătura vicleană de-a face pe subțiri față cu cei suferinzi, este arma, care va avea sigurul viitor de a ucide pe cel ce o poartă. Literatura și războiul este în același raport ca militarismul și tehnica. Acolo, unde s'a produs maximul perfecției tehnice militarismul are șanse de reușită în războiu. Tot astfel, în literatura războiului, pozitivul estetic depinde dea maximul ce l'a produs intelectul și intuiția.

Până astăzi, durere, scriitorii români nu ne-au dat probă de o activitate mai intensă și în afară de câteva excepțiuni onorabile, nu

„Reforma învățământului secundar”.

(Reflexii la articolul din „Tel. Român”).

Viena, 27 Oct.

Sub acest titlu scrie părintele Ioan Dandea o serie de articoli interesanți. Îmi voi permite să reflectez la un pasaj al articolului final, care vorbește despre „desemnul ornamental cu motive românești” în școlile medii. Sunt aderent însufletit al „familiarizării tinerilor și tinerelor noastre cu acest desen”, dar fie-mi permis să trag la îndoială că prin simpla introducere a ornamentului românesc în școală „s'ar face mai mult decât prin multe conferințe, disertații, articole de ziare, asupra necesității de a iubi arta românească”. Afirmatiunea aceasta este riscată și iată cum: d. Dandea zice că „familiarizându-se elevii cu arta românească în școală, ei însși însuflețiți de acea artă, o vor introduce în viață, dând tuturor lucrurilor și obiectelor caracterul românesc”. Să ne ferească Dumnezeu de succesul acesta. Las că absolventul școlii medii nici nu ajunge să „deie caracter românesc” mobilelor etc. pe cari le comandă la măsur sau la magazin, dar dacă ar și încerca s'o facă, ar compromite cu siguranță chestia.

Caracterul românesc al industriei noastre nu-l va da introducerea ornamentului românesc în învățământul secundar ci numai o generație de industriași absolvenți ai școlilor de specialitate pentru industria românească! Scriitorul acestor rânduri în anul trecut am dat, între altele, examen din teoria ornamentului. Pentru ce este catedra la academie, și pentru ce ne mai pierdem timpul cu aceste studii dacă absolventul școlilor medii și numai pe baza studiului din gimnaziu va ști „introduce în viață ornamentul românesc, dând tuturor lucrurilor și obiectelor caracter românesc”? Dacă astfel am înțeles industria românească, atunci nici să nu ne mirăm că „interesul și dragostea ce au mulți intelectuali pentru arta românească, e mai mult un fel de imitație, o modă trecătoare”.

Diletantismul este groaznică otrăvă și compromite cu siguranță toate întreprinderile. Industria românească o vor face oameni cu pregătiri speciale serioase, iar învățământul secundar se va mulțumi cu deșteptarea interesului, a priceperii, cu pregătirea ochiului pentru aprecierea frumosului românesc.

Școlile medii vor pregăti consumenții, dar industria și arta românească trebuie să

simt îndatoririle ce le au față cu neamul nostru.

Din toate aceste cititorul inteligent așteaptă, că războiul a unificat simțimentele și adevăratul artist le simte, căci cauza națională este și ea cel puțin atât de-o scumpă individualitate, ca una, a unui poet ce poartă păr lung și bea în ciuda filistenilor absint.

Emil Isac.

Gânduri.

In orice problemă, fie cât se reflectează și cele mai largi probleme, — problemele divine — le-am putea numi. Bineînțeles — nu privind ori și cum, poți vedea reflexul cerului în picurul de rouă...

Lupta dintre intelectualism și voluntarism, între mecanism și viață, civilizație și natură, — nu e caracteristică numai pentru epoca noastră. Ea va dura totdeauna, căci nu e un produs istoric, ci zace adânc în firea omenească.

In teoriile despre originea vieții trebuie să ținem minte, că nici materia nu e așa de moartă cum ne închipuim — și nici viața așa de vie cum credem.

Lucian Blaga.

ise din școale de specialitate, și anume tocmai pentru ca să fie modă, nu însă modă trecătoare, ci pururea vie.

Industria modernă românească va trebui să se deosebească de industria de casă tocmai prin continua diferențiere, ceea ce se numește de comun „modă”.

Industria noastră de casă este conservativă (abstrăgând dela mișcarea ce se manifestă în inovațiile proaste așazisele „corcitură”). Jocarii noștri și azi aceleași isvoade le coasă ca și strămoșii lor — industria modernă românească va avea însă modă, în stabilă diferențiere va trebui să pulseze ca și viața intelectualului nostru, va fi pururea acomodată, crescută din necesitățile în continuă desvoltare ale vieții intelectualului nostru.

Muzeul etnografic din Viena păstrează o masă românească de sute de ani. Este întocmită astfel că ridică fața și scoți din lăuntru mesei mănecă. Servind masa asta și pentru păstrarea mănecii, i s'a dat construcția pozitivă, și construcția specială a produs și caracter deosebit în exterior. Cum va face b. o. masă de salon din modelul acesta și cel mai talentat elev al dlui Dandea? Am văzut și până aci mobile „românești” cari însă afară de ornamentul rău ales, și rău aplicat, n'au nici în clin nici în mănecă cu adevăratele mobile românești la cari ornamentul este și trebuie să fie numai adaos, căci la ce imi folosește scaunul încărcat cu ornamente naționale dacă nu mă pot așeza pe el fără să-mi fac testamentul!

Sunt probleme mari cari trebuie desbătute „în aricole de ziare și conferințe”, chiar și după ce ne va ajuta Dumnezeu să avem școalele de specialitate pentru industria românească. Sunt chestii pe cari laicul nu le pricepe, — aici vine importanța propunerii dlui Dandea, căci așteptăm ca învățământul secundar să pregătească mima și obiceiul, ca să avem pentru cine face industrie românească, să avem cetitori pricepători pentru articole de ziare, și să avem publicul pricepător în salele de expoziții și la conferințe — când și învățământul secundar va fi angajat după un plan anumit la propagandă conștientă, va fi și industria românească efectiv sprijinită, dar nimic mai mult!

Al. S. Iorga.

Dacă guvernul român ar putea vorbi...

La repetatele acuzări aduse guvernului Brătianu, pentru politica lui externă, — organul oficial „L'Independence Roumaine” răspunde prin următorul articol foarte judicios:

„De sigur, din punctul de vedere al criticii necugetate și al sfaturilor baroce, opoziția are o situație privilegiată. Ea poate să peoreze cum pofteste, să facă o consumație excepțională de retorică, să se încumete a atrage opinia publică pe un drum fals; toate acestea pentru că guvernele răspunzătoare nu pot vorbi!

Dacă ar putea vorbi! Dacă ar avea mijlocul — chiar în momentul când incendiul face ravagii în jurul frontierelor noastre, să dea vre-o lămurire fără să stânjinească prin asta interesele superioare ale statului, cât de ridicole ar apare informațiile personale ale personalităților iresponsabile cari sfătuesc hic et nunc o atitudine pe care guvernul nu o voește pentru că țara n'o voește și n'ar putea s'o voiască, pentru că ar fi culmea neprevederii și a ușurinții, — pentru că asta ar duce la o aventură.

Noi credem că datoria conducătorilor națiunii românești este, în epoca asta de înfrigurare, să asculte murmurul sufletului popular, să se pătrundă de el, dar să știe a trage linia de despărțire între realitate și himeră. A cultiva prea mult visul, a nu ține socoteală de posibilități înseamnă a strica cau-

zei naționale și a îndrepta energiile poporului pe drumuri sterile.

Conducătorii poporului trebuie să știe să se folosească la momentul voit de forțele naționale și să apere cu hotărâre drepturile naționale, dar cu condiția de a nu se lăsa rătași de năluciri și a stabili un acord între aspirațiile viitorului și posibilitățile prezentului.

Sfătuitoarii noștri fac abstracție de aceste posibilități; ei umblă cu nasul în nor și riscă să-și rupă picioarele”.

Victimele războiului.

Venizelos. — Delcassé. — Sir Edward Grey.

București, 24 Oct.

Un om de stat a căruia cadere a pricinuit cea mai mare surprindere, a fost aceea a dlui Venizelos.

D. Venizelos nu era numai un om politic cu a foarte mare popularitate în țara lui, nu era numai șeful de guvern stăpân pe o imensă majoritate parlamentară, dar era aproape dictatorul Greciei. D. Venizelos, grație împrejurărilor cari l'au dus la cârmă, a putut în scurt timp să reducă la neputință pe toate celelalte partide și pe toți oamenii de stat cu suprafață, a prezidat la cârmă războaiele balcanice, a figurat la conferința dela București și a putut semna acel tratat de pace care a mărit considerabil Grecia, și a înălțat patria elină în proporții uriașe.

Și d. Venizelos cade, pe neașteptate dela cârmă; ce e mai mult, cade pentru a doua-ora și după ce alegerile generale i-au dat aproape două treimi de majoritate.

Cum se poate explica această îndoită cadere?

Se înțelege că sunt multe cauze necunoscute cari zac și vor zace multă vreme în secretul cancelariilor, cauze cari au contribuit la căderea omnipotentului politician. Dar una din cauzele determinante dacă nu cauza principală sau chiar unica, este biruința armatelor germane. Apoi mai vin și atâtea alte cauze complementare.

Din războiul întâi ca și din războiul al doilea balcanic au ieșit cu mare popularitate, nu numai d. Venizelos, dar și regele Constantin. În special armata are o deosebită stimă și un mare respect pentru acela care pe câmpul de luptă a dovedit mari talente militare. Dar d. Venizelos, tare de popularitate sa ca și pe toate titlurile la recunoștința Grecilor, a căutat, pe semne, în ultimii timp să facă o politică mai mult personală.

Să nu uităm că d. Venizelos este produsul politic al faimoasei ligi militare, care, prin pronunțământul ei, a răsturnat guvernul epocii, a violentat parlamentul și, a impus regelui George o serie de măsuri revoluționare precum a impus pe d. Venizelos. Ori, în cele din urmă, când acesta din urmă și-a închipuit că are aripi destul de mari, a cerat să se emancipeze de toate tutelele și să sboare singur.

Când întreita-înțelegere a hotărât să atace Dardanelele, a cerat, firește, ca mai întâi să-și asigure concursul statelor balcanice, în special concursul Greciei. Dar pentru ca Grecia să poată avea libertatea mișcărilor era nevoie ca Bulgaria să nu miște. Și atunci d. Venizelos a tratat cu întreita-înțelegere, oferind concursul armatei grecești în schimbul unei serii de foloase, dar făcând sacrificiul Cavalei și a orașelor Seres și Drama.

D. Venizelos a tratat singur și s'a angajat singur, având credința fermă că ce va voi dânsul va trebui să voiască toată lumea în Grecia. Dar regele, șefii armatei și unanimitatea celorlalți fruntași politici nu l'au aprobat.

Marele om politic pierduse baza pe care a venit la cârmă și pe care a stat: armata nu mai era de partea sa. Se înțelege că au intrat în linie și invidia și rivalitățile politice, bine înțeles că atotputernicia sa nu mai convenea

multora și că regele însuși se simțea jenat în inițiativa sa, de un ministru care avea atâtea putere. Dar ceea ce a determinat cea de a doua cadere a dlui Venizelos, e faptul că nu mai era omul situației. Pe de-o parte victoriile germane, pe de altă parte sprijinul puternic pe care Anglia îl da pretențiilor bulgare în paguba Greciei, trebuiau să surpe prestigiul unui om politic grec care se înfeodase politicii anglo-franceze.

Se poate spune, fără a greși, că Anglia a contribuit cât și Germania la căderea dlui Venizelos.

S'a observat, negreșit, că cea de a doua cadere n'a mai impresionat lumea precum o impresionase cea dintâi; cea de a doua cadere a fost pricinuită ca un fapt normal și chiar așteptat. Cauza e că eroul își pierduse prestigiul. Întâia cadere fusese dovada, că d. Venizelos este și el un om muritor, că și el poate cădea fără ca nimic să se miște și să se schimbe în Grecia, chiar și împătrita înțelegere a priceput că pentru a avea Grecia nu mai era destul ca să aibă numai pe d. Venizelos.

Eroul trăise.

O privire în trecutul apropiat al marilor state europene.

De: Dr. Petre Poruțu.

VI. (4)

Dintre celelalte puteri europene singură Rusia a rămas mai nealterată de urmările revoluției. Este deci explicabil că influențează celelalte state continentale, dar mai cu seamă Prusia și Austria în direcțiune reacționară. De altă parte Rusia în direcțiune de a-ș valida influența și de a-ș extinde și consolida egemonia în Asia; acolo ea se ivește ca concurentă a Angliei încă în jumătatea întâi a veacului al XIX-lea. Tinta ei mai apropiată este însă zdrobirea Turciei. Totuși cu aceasta dă greș, căci în momentul când părea că și-a ajuns scopul și va pune mâna pe Constantinopol, totul este zădărnicit prin coalițiunea turco-franceză-engleză. Războiul crimeic 1853—1856. Pacea dela Paris 30 Martie 1856. (Weber, op. cit.)

În Franța sfârșește încercarea de a reintrona dinastia Bourbonilor (1814—1830) cu un rezultat negativ, nici Ludovic Filip din casa de Orleans (1830—1848) nu se poate menține. După o nouă mișcare revoluționară — de astădată cu un caracter social mai pronunțat, înțipărit de ideile comuniste și anarhice cari au început a fi răspândite pe urma industrializării — regatul este din nou desființat și înlocuit prin republică. Socialistul Louis Blanc intră în minister. Insufletirea poporului francez pentru gloria epocii napoleonice — a cărei dezastră le uitase de mult — ridică în sfârșit pe pretendentul de tron bonapartist Ludovic Napoleon sub denumirea de Napoleon III pe tronul împărătesc al Franței.

Convins că nu-și va putea păstra simpatia poporului francez decât făcând o politică externă activă și energică, ia parte la războiul crimeic și ajută Sardinia în războiul purtat cu succes împotriva Austriei. În pacea încheiată în Noemvrie 1859 la Zürich, Austria cedează Lombardia până la Mincio, Sardiniei. (Aprilie—Iulie 1859). (Maier, Heigel, opere citate.)

Dela mijlocul veacul XIX se învederează tot mai mult că harta politică a continentului european avea să fie croită de poporul german. Prăbușirea vechiului imperiu romano-german, apoi luptele cu Napoleon au dat naștere unui nou sentiment de unitate în poporul german, care tindea spre o închiegare politică.

Un timp oarecare domnea însă nesigurantă, care dintre cele două state germane mai puternice Austria sau Prusia va fi chemată să o înfăptuiască. Rezolvirea chestiunii prin o confederațiune pusă sub conducerea ambelor acestor state de sine înțeles nu putea fi durabilă. Unitatea putea fi numai dacă egemonia era în o singură mână. În forma aceasta a și urmat deslegarea după ce Prusia în anul 1866 a bătut pe Austria la Königgrätz.

Și a fost firesc așa, căci Austriei, cu țările ei slave și Ungaria, și după înfrângerea îndurată încă tot alcătuia un stat mare, — i-a rămas chemarea de a pune stavilă năvălirii colosului

rusesc spre Alpi și Adriatică; dimpotrivă Prusia învinsă, nu ar mai fi avut nici un rost politic în cadrele Confederației germane.

Impulsul ca lucrările să se desvolte în direcțiunea aceasta, l'a dat faptul că Prusia renunțase la congresul din Viena, din anul 1815, de jumătate din partea ce și-o luase cu ocaziunea împărțirii Poloniei; păstrându-și astfel caracterul german s'a văzut împinsă în fața alternativei: sau să ia conducerea Germaniei, sau să-și piardă prestigiul de mare putere. Că abia regele Wilhelm și Bismark s'au încumetat să ridice spada pentru ca să înlăture pe Austria din calea unității germane, acest fapt își găsește explicare de-o parte în slăbiciunea regilor Frideric Wilhelm III și IV., de altă parte în împrejurarea că pasul trebuia bine cumpănit.

Succesul militar și-l asigurase Prusia prin reformele introduse în armată, iar rezultatul politic prin faptul că s'a ferit să atace condițiile de existență a Austriei. (Heigel, Charmatz op. cit.)

După învingerea Prusiei asupra Austriei și înființarea Confederației germane de nord în anul 1866, s'a prevăzut unirea Germaniei. Perspectiva aceasta a alarmat opinia publică franceză, care cerea drept compensațiune Rhinul ca hotar natural pentru Franța. Cum Prusia nu a putut să se învoiască la pretul acesta, a trebuit să decidă armele și ele au decis în favoarea Germaniei, în războiul franco-teuton dela 1870—1871.

Napoleon s'a angajat în acest războiu peste voia lui, silit de opiniunea publică și fără să-și fi putut pregăti corespunzător armata; capul unei dinastii neconsolidate, deși era conștiu de lipsurile armatei, el nu a avut tăria, să-și valideze vederile și vointele lui împotriva Camerei și a opiniei publice. Firește, geniul lui Bismark și forțele etnice inerente cauzei poporului german încă au contribuit la izbânda lui.

Intemeierea imperiului german (18 Ianuarie 1871) deschide o epocă nouă nu numai pentru Europa, ci pentru lumea întreagă. Unitatea Germaniei este rezultatul ideilor propovăduite de revoluția franceză și reprezintă principiul revoluționar față de principiul legitimist reprezentat de micile suveranități. Ea se înfăptuiește în epoca când științele naturale și tehnica și-au atins culmea dezvoltării. (Rohrbach, Heigel opere cit.) Unirea politică a reunit spiritele și forțele materiale în condițiunile cele mai favorabile astfel, că în curând dezvoltarea Germaniei a luat un avânt nemaipomenit.

După moartea directorului Onițiu. Doliu național.

Al doilea raport.

Brașov, 26 Octombrie 1915.

(Dela corespondentul nostru.) Spuneam că am să-mi fac o datorie căutând să adun în această corespondență impresii și păreri pe urma distinsului director Virgil Onițiu. Alături și eri am convenit cu o sumă dintre cei mai suspuși dintre intelectualii noștri, și convingerile emise de ei, unele fiind chiar de deosebită importanță, le dau în vileag, cu speranța că vor contribui la o orientare a celor chemați să se îngrijească de destinele acestui liceu.

În groaverile Scheiului am întâlnit într-o oră de după masă pe un domn profesor, pășia abătut, gânditor. M'am atașat d-sale și am făcut o plimbare cam lungă dar pentru mine foarte fructuoasă. D-sa este unul dintre prietenii celui dus pe cealaltă lume și-i un devotat al cauzelor liceului...

Nu cred, încep eu, să existe multe instituții publice, școli deosebiți, cari să se bucure de o identică situație geografică cu aceasta a liceului nostru. Vast câmp de verdeață se întinde înainte și largi perspective de cer, de lumină în toate părțile. În groaverile aceste, însă, unde zi de zi era atât sbunghet de tinerețe, atâta pasiune de discuții și spirit și jocuri, unde atâtea visuri îndrăsnete se torc în sufletul celor sute de elevi, în fața acestei clădiri cu fațadă modestă și aer vechiu ce ar trăda mai degrabă

un muzeu... observ o acalmie. Câtă seriozitate și conștiință în elevii aceștia, uite-i îndoliați pe toți, și-au înfășurat chipurile cu panglicile negre.

— Ai dreptate, nu se putea să fie indiferenți acești elevi, obișnuți atât de mult cu ochiul sever al defunctului director, care avea o inimă de extremă bunătate. Acalmie într'adevăr stăpânește conștiințele aceste fragede și curate, dar, crede-mă, ea apasă covârșitor sufletele noastre ale colegilor de profesură, căci marele dispărut a fost — o minte deosebit de frumoasă, înzestrată cu perspicacitate uimitoare. Nu știu dacă ai participat vre-odată la vre-o lecție să observi metodele de instrucție pe cari le exercita Virgil Onițiu cu o competență fără egal. Deseori ne destăinuia secretele de înlesnire ale învățământului, ne surprindea cu adevărate revelații... Mulți vor regreta pe directorul care știuse să elucideze totdeauna favorabil intereselor românești afacerile de birou, corespondențele cu organele noastre bisericești superioare și ale statului, — eu, însă, și colegii mei regretăm în primul loc pe stătuitorul, pe îndrumătorul, forța didactică...

Fără să vrem nenumărate gânduri se îngrămădesc în suflet, ne agită spiritele și nu știm cum să găsim un răspuns întrebării: ce soartă este rezervată liceului nostru în lipsa forțelor didactice pierdute de curând? Continuăm plimbarea fără să mai zicem nici un cuvânt multă vreme, deconcertați de puterea unei astfel de întrebări. În urmă d. profesor imi spune cam aceste: un timp oarecare vom duce pe umerii noștri greutatea, ne vom înmulți, noi colegii de astăzi, numărul orol de instrucție din zi, dar și-o spun că nu putem presta imposibilul și oboseala noastră are o margine.

Vorbim multă vreme despre situația actuală a liceului, și din când în când ochii noștri stăruiesc timp îndelungat la pânza îndoliață ce se plimbă agitată cât îi permite ruda pe frontispiciul liceului, ne strângem paltoanele mai bine căci timpul posomorit și rece ne străbate de-a-binelea. Da, profesorii brașoveni nu pot presta imposibilul. Liceul a fost văduvit prea de multe forțe: pe câmpul de luptă au pierit Bogdan, Micula, Nistor, nemiluita soartă ni l-a luat pe Onițiu, Tit Liviu Blaga își caută de sănătate într'un sanator budapestan, Aurel Ciortea a plecat deunăzi sub arme (a fost petrecut până la gară de Virgil Onițiu, care a plâns la despărțire ca un copil, asta s'a întâmplat cu câteva zile înainte de decesul...). Simțiti, vă rog, imensitatea durerii celor ce poartă solitudinea față de liceul românesc brașovean, și i-o poartă cred întreg neamul românesc, și trebuie să i-o poarte îndeeosebi astăzi când Onițiu nu mai este.

Iată de ce, onorată redacțiune, îndrăsnesc să adaog un subtitlu la corespondența aceasta, care ni se pare justificat: „doliu național”... Vieța lui Onițiu este quintesența corectitudinii, obiectivității, tactului, competenței în a conduce un liceu, în a susține o catedră de limbă și literatură românească și alta de limbă și literatură latină. Cine îl va înlocui, cine, cine? Cine este adevăratul chemat?

La înmormântările lui Onițiu luasem parte ambii în nemilcitate apropiere de cei mai îndoliați din convoiu, de familie, rudeni. Și ne-am dat seama de rolul însemnat pe care îl aveau unii în societatea românească. Ne-am oprit mult la d. Dr. Valer Branisce, cumnatul răposatului director, și în jurul d-sale au început să ni se teasă tot felul de gânduri. Pe d-sa îl știm un profesor cu rutină, un om înzestrat cu calități frumoase.

Involuntar, plimbându-ne pe promenade străjuită de urieșii arbori, d. Dr. Valer Branisce din nou a fost în centrul preocupărilor noastre... Incontestabil că liceul brașovean are trebuință imediată de mai multe forțe didactice, soarta instrucțiunii trebuie încredințată pe mâni bune. Și nu trag la îndoială, dar nici d. profesor ce mă întovărășește că d. Branisce este pătruns de doliul zilei de azi nu numai din considerații conștănte, ci și din înalte considerații obștești. Părerea mea, a dlui profesor cu care mă întretin și a altor domni din adevărata aristocrație brașoveană este că d. Branisce și-ar avea un loc nu se poate mai potrivit în societatea românească decât ocupând un post aici la liceul brașovean. Și din motivul ca continuitatea în

conducerea liceului să nu sufere iată pe d. Branisce, cumnat lui Onițiu, îl cred cel mai competent să fie încredințat cu postul de director...

Dintre convorbitorii mei nici unul n'a desaprobat ideea, dimpotrivă, ea pare a prinde bine, a preocupa intens și a se preface în fiecare într'o adevărată convingere. Dacă această convingere ar fi generală în Brașov, — n'am avut încă timp să cercetez pulsul majorității cu influință și-mi pare că n'a sosit ora să mă întretin alcurea aecât confidențial cu prietenii — superioritățile noastre bisericești n'au la ce se opune unei dorinți unanime.

Deocamdată interesează dacă d. Branisce vrea. Dacă a-sa într'adevăr se pătrunde de însemnătatea rolului nou ce-l va avea aici printre noi. Am să caut prilej să-i vorbesc și personal de-mi va fi cu putință, ori să-l conving prin rudenile d-sale de aici. Nu se poate trage la îndoială că d-sa se emoționează în fața stărilor de astăzi și nu va opune rezistență unei dorinți care — prinde să se generalizeze. Nu-l pot vedea pe d-sa într'o atitudine — de-acurmezisul opiniei noastre publice.

Onorată redacțiune, rog să dați toată atenția corespondenței acesteia, căci chestiunea ce se agită aci este de un interes public de importanță pe primul plan în aceste zile în problemele noastre interne. Vă voi ține de altfel în curent cu ce se ventilează în opinia brașovenească.

Cor.

Evenimentele din Balcani și politica Rusiei.

Un articol din ziarul rus „Chievscăia Misti”.

E foarte interesant de știut modul cum explică presa rusă intervenția statelor balcanice în războiul european. În această privință marele ziar din Chiev „Chievscăia Misti”, publică sub forma unei corespondențe din Petrograd un articol care merită să fie cunoscut și la noi.

Iată ce spune acel articol:

La începutul războiului și în primele luni ale desfășurării lui, toți credeau că statele balcanice nu vor lua parte la războiul european. Se presupunea că ele vor duce un războiu paralel celui european, care la urma urmelor va hotărî și soarta peninsulei balcanice. Un an de războiu pare a confirma această presupunere. „Balcanicii” trebuie să profite de situația creată de războiul european pentru realizarea aspirațiilor și planurilor lor politice, însă ca să depeie toate forțele lor, să cheltuiască tot sângele lor pentru a crea acea situațiune ei nu aveau nici un motiv”.

Evenimentele primelor luni au confirmat complet acest prognostic: „Balcanicii” își vedeau de neutralitate, „Europenii” nu întreprindeau nimic care să-i facă să iasă din neutralitate. Serbia demonstra la granița austro-ungară, Austro-Ungaria demonstra la cea sârbă.

Pres-birourile austro-ungare și sârb concuau între ele relatând amănunte. Și în definitiv toți erau foarte mulțumiți unul de altul deoarece așa este „politica reală”. Se credea că această stare va continua până la clarificarea definitivă a situației.

Însă rezultatele primului an de războiu au sdruncinat toate prevederile, toate calculele. Planurile ofensive și pe frontul de est și pe cel de vest, și al Germanilor și al aliaților, au rămas ne-realizate. Aliații nu și-au putut realiza planurile neavând forțe suficiente, Germanii s'au oprit la jumătate de drum și în Rusia și în Franța, deoarece primul succes i-a costat prea mult și ca rezultat din lipsa mijloacelor pentru continuarea luptei pe întregul front, intensitatea operațiilor în întregul lor a început să slăbească, frontul adevărat de luptă să se micșoreze. Slăbirea tuior statelor beligerante a provocat necesitatea introducerii în luptă a noilor forțe. Din toți beligeranții numai Rusia posedă material omenesc mai mare. Franța, Germania și Austro-Ungaria de mult fac economii de oameni.

Cât privește Anglia, trupele adunate dela începutul războiului au trebuit să fie lăsate în țară, deoarece pericolul unui atac al teritoriului devenise prea real. De aci imposibilitatea de a trimite trupe numeroase pe fronturile principale de luptă.

Iar Rusia cu tot materialul ei omenesc inepui-

sabil
terial

As
tea C
clen
prea
tul r
pe în
flale.

Iar
și aș
și ina
ceput
neput
vedea
nehot
Balca
facă
canic
situa
trebu
cât p

In
contra
a inte
și Rom
mai n
acelea
debara
pe ar
Român
mentu
se ved
măres
parea
legătur
scopul
drept,
e încă

In

Cons
toarea

D.
rescrip
la cun
torilor

Invă
și invă
caz pot
tația m
de arm

Ace
litar les

Dupa
roase p
cari de
militară
astfel d

Ace
stor să
că au f
insă n'a
provoca
dlui mi

Intru
cârticla
se va a

Pe la
să cupri
rele dat

1. Că
2. Di
3. Că

4. Di
militar?

5. Că
6. Că

7. De
Petit?

refuzate.
Sibliu
nat scol

sabil nu putea da ajutorul necesar lipsindu-i materialul tehnic.

Așadar forțele prezente pe frontul și din partea Germaniei și din cea a aliaților nu sunt suficiente pentru a hotărî lupta ce a luat o desvoltare prea mare. Aceasta se vede cel mai bine pe frontul rusec. Neputând continua ofensiva începută pe întreaga întindere, Germanii dădeau lupte parțiale.

Iar acum când se văd în neputință a continua și așa, recurg, pentru a nu fi siliți a opri definitiv și înainte de timp planurile lor așa de larg concepute, la mijloacele politice. Așa, văzându-se în neputință de a înainta la centru până nu-și vor vedea asigurat flancul drept din partea României, nehotărîtă, ei au recurs la clarificarea situației în Balcani. Ori, pentru aceasta au fost nevoiți să facă un mare ocol, deoarece cum s'a spus — Balcanicii erau hotărîți să nu la parte la clarificarea situației statelor mari, ci numai să profite de această situație. Pentru a le hotărî să intre în război ele trebuiau forțate și nu atât prin mijloace politice cât prin cele strategice.

În vederea aceasta Germanii au luat ofensiva contra Serbiei. Și au reușit pe deplin. Bulgaria a intervenit imediat. După toate calculele Grecii și România trebuiau să intervie dela sine, cu atât mai mult că și quadrupla înțelegere a recurs la aceleași mijloace strategice: Franco-Englezii au debarcat trupe la Salonic, Rusia luând ofensiva pe aripa extremă stângă, trebuia să influențeze România. Aceasta era tot ce se putea face în momentul de față. Bine înțeles că rezultatul nici nu se vedea, deoarece încă nu se știe ce scopuri urmăresc Bulgarii; se vor mărgini ei numai cu ocuparea Macedoniei, sau vor căuta să stabilească o legătură directă cu Germania? În tot cazul nici scopul Germaniei, a cărei situație strategică, ce e drept, e mai avantajoasă decât cea a aliaților, nu e încă atins.

In atențiunea învățătorilor.

Consistorul arhiepiscopial din Siblu publică următoarea notă oficială (sub Nr. 10.173/1915. Școl.):

D. Ministru de culte și instrucțiune publică prin rescriptul său nr. 11500 din 14 Octombrie n. c. ne aduce la cunoștință următoarele relativ la scutirea învățătorilor de serviciul militar activ:

Învățătorii rezerviști cu instrucție militară, precum și învățătorii glotași de sub clasa A), numai în acel caz pot fi propuși spre dispensare, dacă la supravizitația militară au fost declarați neapți pentru serviciul de arme, dar apți pentru serviciul ajutătoare.

Această împrejurare trebuie dovedită cu extras militar legal.

După ce până acum s'au înaintat la Consistor numeroase petiții pentru dispensarea astorfel de învățători, cari de fapt nu erau declarați neapți prin supravizitația militară, urmează în mod firesc, că de acum înainte astfel de petiții nu se mai pot face.

Aceia dintre învățători, cari au cerut dela Consistor să fie propuși spre dispensare tocmai pe motivul, că au fost declarați neapți pentru serviciul de arme, însă n'au anexat la petiție extrasul militar legal, sunt provocați să-l înaltimeze Consistorului, spre a fi transpus dlui ministru.

Intrucât constatarea neapținutului este introdusă în carticica de glotaș (Népfelkelési igazolványi könyv) se va așterne aceasta.

Pe lângă aceasta învățătorii petiționari sunt dator să cuprindă în cererea lor către Consistor și următoarele date:

1. Câte puteri didactice are școala?
2. Dintre acestea câte sunt în serviciul militar?
3. Câte funcționează actualmente?
4. Dintre acestea câte sunt dispensate de serviciul militar?
5. Câte învățătoare sunt la școala respectivă?
6. Câți elevi cercetează școala?
7. De când funcționează învățătorul la școala actuală?

Petițiile cari nu intrunesc aceste condiții vor fi refuzate.

Siblu, din ședința Consistorului arhiepiscopial ca senat școlar ținută la 8 Octombrie 1915.

CONSISTORUL ARHIDIECEZAN.

Comunicate oficiale despre mersul războiului.

Biroul telegrafic ungar ne trimite spre publicare următoarele telegrame oficiale:

Budapesta, 28 Octombrie. — Se comunică dela cartierul principal:

Pe frontul rusec: Trupele aliate, cari luptă la Tartoric au ocupat ieri cu asalt satul Rugka. În nordost nu e altă noutate.

Pe frontul italian: Pe frontul dela Isonzo focul artileriei dușmane a fost ieri iarăș mai intens. Armata III italiană n'a reînviat până acum atacurile împotriva platoului Doberdo. Dimpotrivă armata a II care se însiră spre nord dela a III armată a continuat în mai multe rânduri eforturile sale zădărnice împotriva pozițiilor noastre puternice și și-a extins activitatea și asupra depresiunii dela Flitsch. Afară de aceasta o altă armată a atacat frontul din Dolomiți și Tirolul de sud. În sectorul Riva se dau lupte introductive. La platoul Lafraun dușmanul înaltimează săpând șanțuri.

Un atac întreprins împotriva pozițiilor noastre ce se găsește spre nord dela fortificația de apărare Luzern, s'a prăbușit în focul artileriei noastre. În față la Col di Lana s'au prăbușit ieri după amiază 6 asalturi ale Italianilor. Tot așa s'au prăbușit și atacurile mai mici ale dușmanului întreprinse împotriva pozițiilor Tre Sassi și Fanes și împotriva intrării nordice a văii Travenanzes în împrejurimea dela Fritsch trupele noastre de apărare au respins în mod sângeros un atac la obstacolele noastre de pe coasta vestică a Tavorekului. Împotriva liniilor noastre ce se găsește la sud-ost de Mrzli-Vrh și împotriva Doliei înaltimează iarăș forțe foarte mari. Le-am respins cu ușurință, luptă se mai dă singur numai pentru stăpânirea a singuratică părți de tranșee. S'a mai prăbușit și atacul dușmanului întreprins în cursul serii împotriva teritorului ce se găsește spre nord dela Selo. La nord de Canale am zădărnicit încercarea de trecere a Italianilor, Capul de pod dela Gorizia stă iarăș sub focul artileriei grele. Un atac izolat îndreptat împotriva muntelui Monte Sabotino a dat deplin greș. Mai multe batalioane italiene cari înaltimează împotriva sectorului ce se găsește spre nord dela Monte San Michel, au fost constrânse să se refugieze în tranșeele lor în focul artileriei și mitralierelor noastre.

Pe frontul sud-oriental: Trupele ces. și reg. cari înaltimează spre est dela Vișegrad l-au alungat pe dușman pe ambele țărături ale Karaula-Balvanicului dincolo de graniță. Două contraatacuri întreprinse de o brigadă muntegrină în coasta aripelor noastre le-am respins. Aripa dreaptă a armatei generalului Kövess, compusă din trupe austro-ungare a trecut cursul superior al Colubarei pe un front larg. Germanii au atacat lantul de munți spre nord de Rudnik. Spre est de aci, în aceeași linie, coloanele austro-ungare înaltimează de ambele părți ale șoselei Topola-Kraguievaț. Armata generalului Gallwitz a ajuns în regiunea spre vest dela gara Lapowo și în lupte grele l-a alungat pe dușman de pe înălțimile ce se găsește spre sud și sud-ost dela Svilainat.

Armata I bulgară a ocupat Zaietarul, iar în Cniazevaț au capturat 4 tunuri și 8 care cu munițiune.

Berlin, 28 Octombrie. — Se comunică dela marele cartier principal:

Pe frontul occidental: N'a avut loc nici un eveniment esențial.

Pe frontul oriental: Grupul mareșalului Hindenburg: La nord-est de localitatea Garbunowka am menținut noile avansări față cu atacurile rusești. Cimitierul Sasali iarăș e în stăpânirea noastră. Am făcut prizonieri 2 ofițeri și 450 soldați. La sud de Garbunowska au s'a putut desfășura un atac al dușmanului din cauza focului artileriei noastre.

Grupul prințului mareșal Leopold de Bavaria: La Ichtchersy (lângă Niemen, spre nord-est dela Nowo-Grodno) a dat greș un puternic atac rusec.

Grupul generalului Linsingen: Spre vest dela Tartorysk am ocupat Rudka.

Pe frontul din Balcani. Armatele generalilor Kövess și Gallwitz continuă să înaltimeze. Armata generalului Gallwitz a făcut prizonieri începând din 23 Octombrie, 2033 Sârbi și a capturat mai multe mitraliere.

Armata generalului Boiadieț a ocupat Zaietarul. La nord de Cniazevaț Bulgarii au trecut Timocul pe un front larg. Cniazevaț e în stăpânirea Bulgarilor. Au capturat mai multe tunuri. Au ocupat înălțimea Dvonna-Glava (la 25 kilometri spre nord-vest dela Piroto).

Războiul european.

Bulgarii au ocupat Piroto.

Buapesta. — Ziarele ungurești primesc următoarea telegramă din Sofia: Bulgarii au ocupat azi în pretul unor lupte îndelungate și sângeroase, Piroto. Armatele victorioase au intrat în oraș. Armata bulgară a câștigat azi legătură cu armatele germane și austro-ungare.

Declarațiile ministrului Briand.

Paris. — Ministrul de justiție Briand a făcut în fața ziaristilor următoarea declarație: Primul ministru Viviani a făcut demersuri ca numărul membrilor guvernului să fie sporit. Tratatul va fi continuat. Eu nu am nici o misiune oficială, deoarece nici nu există o criză ministerială. Nu e vorba de altceva decât de tratative semioficiale cu diferiți bărbați politici. De aceea nu pot să spun nimic hotărît. Joi după amiază poate mai multe.

Trupele antantei la granița greco-bulgară.

Londra. — Vicesecretarul de stat Teunant a declarat în camera comunelor, că trupele engleze, cari se găsește în Grecia operează împreună cu aliații francezi la granița greco-bulgară.

Ministrul munițiilor Lloyd George a declarat că primul ministru Asquith e deplin în sănătoșat și va face în 2 Noembrie declarații privitor la război.

Lupte la Dardanele.

Atena. — „Embros” anunță din Mytilene: Aliații au fost atacați la Dardanele, în regiunea dela Suvla și Krithia de considerabile forțe turcești. Ambele partide și-au menținut pozițiile originale. Două torpiloare au bombardat Kaba Tepe.

Lupte la țărătul bulgar. — Debarcări de trupe pe țărătul bulgar.

Sofia. — Se comunică oficial: Ieri înainte de amiază flota rusească a bombardat Varna. Bateriile de coastă ale Bulgarilor au răspuns. Am scufundat 2 vase de război rusești, celelalte s'au refugiat urmărite de submarinele noastre. Vre-o câteva persoane civile au căzut victimă canonadei, paguba militară e minimală.

București. — „Universul” anunță în ediție specială din Balcic: Alaltăeri dimineața la orele 4, 16 vase de război rusești au bombardat Varna. O altă flotă rusească a bombardat Burgas.

„Adevărul” anunță tot din Balcic: Ieri, dimineața, la orele 6, au luat în fața Balcicului poziție la o distanță de 10 kilometri, 22 vase rusești, deschizând focul împotriva coastei bulgare, mai cu seamă împotriva Varnei. Castelul regal dela Euxinograd a fost bombardat cu violență. Bateriile de coastă bulgare au răspuns. Canonada a dăinuit până la orele 10 înainte de amiază. Flota rusească se menține acum la o distanță de 20 kilometri dela Balcic.

Comunicatele oficiale confirmă aceste știri.

Sofia. — Flota rusească a îndreptat focul împotriva portului și a orașului Varna. Artileria rusească a făcut recunoașteri cu hidroplane. În Varna au fost ruinate câteva clădiri.

Budapesta. — Corespondentul lui „Pester Lloyd” scrie din Sofia: Se anunță din Dedeagaci: Flota dușmană a încercat ieri din nou să bombardeze orașul, dar vremea cețoasă i-a zădărnicit intențiunea.

București. — Radiotelegramele sosite la Constanța spun, că din Sebastopol și Odessa au plecat vapoare de transport rusești spre țărătul bulgar din Marea-Neagră. Vapoarele sunt însoțite de 2 dreadnoughturi, 3 crucișetore și mai multe torpiloare, pentru ca să le apere împotriva submarinelor, cari încercă să înaltimeze în Marea-Neagră. Transportul care a plecat acum cuprinde peste 100 mii oameni. După știri sosite din alte surse, comandamentul rusec a dat ordin riguros, ca trupele să debarce cu orice preț pe țărătul bulgar.

Salandra va face declarații.

Lugano. — *Salandra* se va duce în curând la deschiderea unui nou spital militar în Parma și cu acest prilej va rosti un discurs politic.

Sedință sgomotoasă în camera grecească.

Lyon. — „Le Progres” anunță din Atena: Grupul deputaților mohamedani au interpellat guvernul în chestia *averilor turcești, pe cari guvernul grecesc le-a sechestrat după războiul balcanic*. În cursul discuției s'a ivit o divergență de păreri între ministrul de finanțe *Dragumis* și *Venizelos* privitor la înțelegerea încheiată în chestia eliberării împrumutate a averilor sechestrate. *Discursul lui Venizelos a fost mereu întrerupt din partea deputaților guvernamentali*. *Venizelos a declarat apoi că viața guvernului atârână dela partidul său, deoarece el are majoritatea. Declarația a provocat un zgomot infernal. Sedința a fost suspendată pe timp de o oră, având loc în acest interval un consiliu de miniștri*. După redeschiderea ședinței *Dragumis* a declarat că *Venizelos* a spus același lucru, care e și părerea sa, afară de *câteva condițiuni*, pentru cari stăruie. Așa a fost evitată izbucnirea crizei de guvern.

Contactul Serbiei cu înțelegerea se face numai prin Albania.

Lugano. — Corespondentul din Roma, al ziarului „Stampa” află că consiliul de miniștri italian, care va avea loc azi, se va ocupa de aproape de situația internațională. Și aci se recunoaște că situația înțelegerei în Balcani este foarte gravă. Reprezentantul Serbiei la Roma confirmă știrea că Bulgaria au ocupat orașul Ușküb. Vestea aceasta durerăoasă arată în ce situație extrem de critică se află Serbia, mai ales că i s'a închis de dușmani toate legăturile cu statele înțelegerei la nord, la sud și la est, — așa că Serbia mai poate întreține contactul cu înțelegerea numai prin Albania și Marea Adriatică.

Planul războiului în Balcani, stabilit între Berlin și Sofia — este acum adus la îndeplinire în toate punctele lui până la cele mai mici amănunte.

Impătrita înțelegere vede că toate mijloacele diplomatice i s'au epuizat fără să isprăvească ceva în Bacani. — Pe Grecia nu se mai poate conta — iar România puține speranțe oferă.

Regele Constantin va vizita Salonul.

Amsterdam. — Agenția Havas anunță: Regele Constantin al Greciei se va duce la Salon, unde va trece în revistă trupele garnizoanei.

Ce spun Sârbii despre înfrângerile lor?

Nis. — Comunicat oficial din 22 Oct. — În noaptea de 18 spre 19, inamicul a fost respins cu mari pierderi dela Vrškaciuka pe care o atacaseră cu putere. Prisoanierii afirmă că trupele cari atacaseră mai înainte pe acest punct, au suferit mari pierderi așa că au trebuit să fie înlocuite. La 19 Oct. detașamentele inamice cari au trecut în câteva locuri Timokul, lângă Poglievatz-Bregovo, au fost respinse din pozițiunea ce ocupau. O coloană inamică s'a scoborit la Kralievoselo, dar în cursul luptei a fost respinsă până la graniță. La est de Kniazevatz, ai noștri au reluat pozițiunile pe linia Maceak-Oreva-Glava-Grandinska-Ciuka. Două atacuri inamice crâncene pe Turska-Livada pe tărmlul drept al Nișavei au fost respinse. Printr'un contraatac un detașament inamic a fost nimicit la Vlaška-Planina pe tărmlul stâng al Nișavei. Aproape de Vlassinsko Blato, inamicul a întreprins atacuri viguroase cari au fost oprite. În alte regiuni se dau lupte pe pozițiunile Magoricean Veles. La 20 Oct. pe frontul de nord, lupte în direcțiunea Moravei. Ai noștri și-au păstrat pozițiunile actuale. În direcțiunea Belgradului lupte la nord de Rajja. Pe celelalte părți ale acestui front nici o schimbare.

Nu se semnalează nimic pe frontul de est.

În ziua de 21 Oct. pe frontul de nord, în direcțiunea râului Morava, luptele mai continuă. Trupele noastre se mențin în pozițiunile lor pe tărmlul drept al Mlavei. Lângă satul Starcevo, trupele noastre au respins pe dușman din lăniile lor. În direcțiunea Belgradului, luptele au mai continuat, fără vre-o schimbare de pozițiune. Pe frontul de est, la est de Kniazevatz, dușmanul a mai atacat din nou cu forțe puternice, pozițiunea noastră din Matșak, pe care a cucerit-o după o luptă înverșunată cu bombele; dar, în urma unui contraatac și unui asalt,

trupele noastre au recăpătat această pozițiune. Pe malul drept al râului Nișava, trupele noastre au recăpătat pozițiunile lor din Turska-Livada-Batușan, pe care dușmanul le cucerise de dimineață. Pe malul stâng al Nișavei, luptele se dau pe Vlashkoy, Planina și la sud de Vlassina Blata, precum și la Kumanovo, unde dușmanul operează cu forțe însemnate. Luptele se dau lângă Krivolak, unde trupele franceze ne dau sprijin.

INFORMAȚIUNI.

Arad, 29 Octombrie 1915.

Tot Pentru Ivangorod au mai fost decorați următorii eroi români din reg. 50: Cu *medalia de aur pentru vitejie*: Stegarul în rez. *August Popa*, cadetul în rez. *Iacob Roșca* (căzut), sergentii-majori *Andrei Bogdan* (are și medalii de argint cl. 1 și 2, deci o remunerație lunară, pe viață, de 52 cor. 50 fil.) și *Ilie Câmpianu*. Să trăiască vitejii noștri!

O conferință a episcopilor. Mercuri, la 10 ore dimineață s'a întrunit în sala seminarului central din Budapesta, sub președinția primatului *Dr. Csernoch*, prima conferință a episcopilor din episcopatul catolic, dela izbucnirea războiului. Pe lângă episcopii catolici au participat și episcopii români, *Dr. Demetriu Radu* din Oradea-mare și *Dr. Traian Valeriu Frențu* din Lugoj. Și-au scuzat absența mitropolitul *Dr. Victor Mihali* (Blaj) și episcopul *Gherlei Dr. Vasile Hosszu*.

Conferința s'a ocupat de chestiunea ajutorării orfanilor din războiu, printr'o acțiune socială, predarea clopotelor din biserici pentru trebuințele războiului, acțiunea pentru înființarea unei biserici „Votiv” naționale și chestiunea semnării la al treilea împrumut de războiu.

La șezătoarea culturală a secțiunii române a P. S. din Budapesta, ce are loc Duminecă, 31 Octombrie c. în localul Sindicatului tipografilor (VIII, Kölcsey-utca 2), în afară de program, d. *Ioachim Dordea*, artist dramatic, va da concursul său, declamând câteva bucăți de Coșbuc, Goga, etc.

Sentința în procesul contrabandișilor din Predeal. Tribunalul secția II-a din Ploești a judecat procesul contrabandișilor cari în luna Iulie, au fost dovediți că introduceau în țară dinamitul prin punctul Predeal. Tribunalul a condamnat în lipsă pe *Jean Bening* și *P. Tenhoff* la câte un an închisoare, pe *Ion Rozopa*, *Ion Munteanu*, *Nicolae Petrică* și *Gheorghe Ducar*, la câte 6 luni închisoare iar pe fata *Maria Ion Stănilă* la o lună de zile închisoare.

François Coppée — actual. Adolph Brisson într'un recent foileton al ziarului „Le Temps” amintește că remontarea piesei lui *François Coppée*: „Pour la couronne” pe scena dela Comedia Franceză a avut deosebit succes. Publicul a făcut o primire călduroasă celebrei opere a autorului care și-a adorat patria.

Maxim Gorki a fost deținut. Se anunță din Berlin: Dela granița Rusiei se anunță că poliția rusească l-a deținut pe *Maxim Gorki*.

Taifun pe insulele Filipini. Se anunță din New-York: Taifunul a făcut mari ravagii în partea sudică a Luzonului. *Au fost omorâți 200 oameni, iar 800 răniți grav*. În semănăturile de orez și cânepă taifunul a pricinuit mari pagube.

Luzon e cea mai mare insulă a Filipinelor cel mai nordic grup de insule în Marea Indică. Pe insula Luzon se găsește capitala Filipinelor, orașul *Manila*.

x **Schimbarea localului farmaciei Kárpáti.** *D. Kárpáti János* și-a mutat farmacia existentă de 28 ani din casa *Dengel*, piața *Boros Béni*, vis-à-vis în colțul străzii care mai înainte avea numirea *Radnai-ut*. Incepând de azi, farmacia aranjată luxos și corespunzător cerințelor sanitare, stă la dispoziția publicului.

x **Din prilejul târgului de toamnă din Arad** atrag atențiunea on. public asupra magazinului meu „Marele magazin Fischer” aflător în piața libertății, unde se pot procura cu prețurile cele mai ieftine tot felul de utilități. Cofere p. cruci, tricote pentru iarnă, mănuși, șapci etc. Trăsuri și scăunele pentru copii în prețuri de fabrică. Ploiere, șapci pentru copii și svetere (pieptare). Foarte mare asortiment de jucării pentru copii. Cadou de fotografie.

Cafea ieftină!!!

Firma noastră de import **F. A. Degan în Flume** (Postafioak nr. 163.) ne avizează că a primit un transport mare de cafea, deci o vinde cu prețuri tare reduse. Scrieți românește!

No. 1	Cafea Santos, aleasă și frumoasă	1 kgr.	4.60 cor.
„ 10	„ Cuba fină, frumoasă	1 kgr.	4.80 „
„ 14	„ Cuba cea mai fină	1 kgr.	5.20 „
„ 15	„ Cuba mărgele aleasă	1 kgr.	5.20 „
„ 16	„ Cuba specialitate	1 kgr.	5.60 „
„ 24	„ Ceylon fină	1 kgr.	5.40 „
„ 21	„ Iava aurie	1 kgr.	5.20 „
„ 106	„ „Victoria” cea mai fină mixtură	1 kgr.	5.60 „

5 kgr. se trimite cu poșta francat și vămut prin rambursă.

Ultima oră.**ROMÂNIA ÎN EXPECTATIVĂ.**

București. — În zilele din urmă ministrul Greciei de aici are foarte dese întrevederi cu d. *Brătianu*, prim-ministru. După părerea celor inițiați între România și Grecia se urmează tratative economice, dar și tratative de o considerabilă importanță politică. După cum se află din sursă autentică, aceste tratative se găsesc într'un stadiu mulțumitor și e probabil că în zilele cele mai apropiate ele vor duce la o înțelegere perfectă.

CONSĂTUIREA DLUI I. BRĂTIANU CU DNII TAKE IONESCU ȘI N. FILIPESCU.

București. — Ziarul „La Roumanie”, organul dlui *Take Ionescu*, constată cu satisfacție faptul că regele a invitat la audiență pe mai mulți politicieni intervenționiști. În scurtă vreme dnii *Take Ionescu* și *Nicu Filipescu* au fost invitați de trei ori în audiență, pentru a le cere părerea dlor. În legătură cu aceste audiențe „La Roumanie” făcând amintire despre svouri relativ la o remaniere a guvernului, ziarul spune că România stă azi foarte departe de un guvern P. Carp. După audiența ce a avut-o la rege d. I. Brătianu a avut o întrevedere cu dnii *Take Ionescu* și *N. Filipescu*. În această consătuire s'a dezbătut acțiunea ce se impune României.

ANTANTA ÎȘI DUCE TRUPELE DIN SALONIC.

Atena. — Generalul *Hamilton* i-a adus oficial la cunoștință comandantului din Salonc prințului *Nicolae*, că antanta își retrage trupele din Grecia și transportarea a și început. Azi des de dimineață au fost imbarcate pe crucișătorul francez „Treville” 3 batalioane franceze și 5 batalioane engleze.

Redactor responsabil: **Constantin Savu.**

Dr. Aurel Cioban, avocat în Lipova, caută un candidat de avocat — cu diplomă sau un ortac

la cancelaria advocațională. Reflectanții să se adreseze către susnumitul.

(Ci 2535—3).

Dr. Aurel Cioban.

pe anul 1

De vânz

Nicolae Criș
N. Crișmariu
Nicolae Cri
Petru Barbu
I-a Carte
Petru Barbu
de religiu
Petru Barbu
de religiu
Petru Barbu
religiune
Petru Popa
Traian Văța
nici ed. II
Traian Văța
doxe
David Voni
Siliu Bichi
Rugăciunile
pentru șco
Iosif Moldo
X. Nr. ap
Iosif Moldo
VII. Nr.
Iosif Moldo
V. Nr. 2
Iosif Moldo
III. Nr. 1
Iosif Moldo
V. și VI
Groșor
ghiară p
I. Groșor
ghiară p
I. Groșor
Iuliu Vuia
VII.
Iuliu Vuia
15270/1
Iuliu Vuia
cl. II. e
Iuliu Vuia
III. ed.
Iuliu Vuia
IV. ed.
Iuliu Vuia
V. și VI
Iuliu Vuia
ed. IX.
Iuliu Vuia
vii a lu
Iuliu Vuia
lele de
ai scoa
I Vancu
Iuliu Vu
partea
127380
Iuliu Vu
partea
127380
Szabó D
I. ed.
Szabó-D
partea
Iuliu Vu
cl. II—
Iuliu Vu
geom
Nr. 10
R. Vuia
tuție
97819
Iuliu Vu
gariet
R. Vuia
ed. II
Iuliu Vu
nală

TELEFON
NRUL. 750.

CEL MAI MODERN INSTITUT
TIPOGRAFIC ROMÂNESC DIN
UNGARIA ȘI TRANSILVANIA

TELEFON
NRUL. 750.

„CONCORDIA“

SOCIETATE PE ACȚIUNI.

ARAD

STRADA ZRINYI. NRUL. 1/a.

Fiind aprovizionat cu cele mai moderne mașini din străinătate și patrie ca: mașini de cules, mașini de tipar, mașini de tăiat și mașini de vărsat clișeie, precum și cu cele mai moderne litere primește spre executare tot felul de opuri, reviste, foi, placate, registre tipărituri pentru bănci și societăți, precum și tipărituri advocaționale, invitații de logodnă, cununie și pentru petreceri. Anunțuri funebre se execută cu cea mai mare urgență. Se execută tot felul de lucrări de aceasta branșă dela cele mai simple până la cele mai fine.

**Executare
promptă. :**

**Prețuri
moderate :**